

veritati evidenter apparenti, ita ut ipsi dissentire non possint: Ergo obcuritas pertinet ad obiectum formale sub quo fides, vel ut ratio specifica & formalis, sicut docet Bañez, vel ut existimat Serra, ut modus intrinsece in ejus ratione formali & specifica imbibitus, non vero ut mera conditio ad illud requisita, sicut Durandus, & Conventios opinatur.

140 Obiectis primis, obcuritas est aliqua imperfectio, quae negationem aut privationem importat, cum esse obcurum nihil aliud sit quam esse non visum: Ergo non potest pertinere ad obiectum formale & specificativum fidei, quod est quid perfectum, & positivum.

141 Respondeo, concessio Antecedenti, quantum ad primam partem, negando consequentiam: multae enim imperfectiones solent pertinere ad rationem specificam rerum creaturarum; quare sicut imperfectio irrationalitatis est intrinseca rationi equi; ita obcuritas, seu ratio non visi, est intrinseca obiecto formali fidei. Unde D. Thom. 2. q. 62. art. 3. ad 2. ait quod fides est spes imperfectioem quamdam importat, quia fides est de his quae non videntur. Et spes de his quae non videntur.

142 Ad id quod additur in Antecedenti, nempe quod obcuritas negationem seu privationem quamdam importat, dicendum est, quod licet illa videatur exprimeret aliquid privativum aut negativum, in presenti tamen significat aliquam rationem positivam; multa enim sunt positiva, quae exprimi non possunt nisi nominibus privativis aut negativis; ut patet in differentia quae constituit brutum, & ipsum ab homine distinguit; illa enim, quamvis sit ali-quod positivum, tamen per hoc nomen irrationale, quod significat carentiam rationis, exprimitur.

143 Obiectis secundo: Non visum non potest esse ratio ascendiendi iis quae sunt fidei; nemo enim assentit quia non videt, alias omnia quae non videt crederet; Ergo obcuritas, seu negatio visionis, non potest pertinere ad obiectum fidei, vel ut ejus ratio formali & specifica, vel ut intrinsecum complementum illius.

Respondeo cum Bañez, quod quamvis non visum secundum se non possit esse ratio ascendendi, tamen adjunctum revelationi divinae, complet rationem formalem sub qua obiectum fidei creditur; unde & si non possit esse ratio adaequata ascendenti mysteris fidei, bene tamen inadaequata & partialis; subindeque pertinere potest ad obiectum fidei, vel per modum complementi formalis ipsius, sicut tanquam modus intrinsece in eo imbibitus.

ARTICULUS VI

Utrum in eodem intellectu de eadem veritate simul esse possint fides & scientia evidens, seu clara Dei visio, & eorum secundum eandem actum, quam secundum habitum, vel saltem quantum ad habitum unum, & alterum alterius?

145 **T**Ria circa hanc titulum observanda sunt. Primum est, presentem difficultatem procedere de similitate illorum actuum, vel habituum, respectu ejusdem subiecti, & ejusdem veritatis, seu obiecti: quia certum & indubitatum est, quod fides & scientia de eadem veritate possunt esse simul in diversis subiectis, eandem enim veritatem quam rusticus per fidem credit, v. g. quod Deus est, attingit Philosophus per actum scientificum; & quod fideles credunt hic in via, beati clare vident in patria. Similiter manifestum est, quod de eadem re potest unus homo attingere per fidem novum praedictum, & aliud per actum scientificum: v. g. Philosophus fidelis attingit per actum scientificum unitatem Dei, & per fidem Trinitatem Personarum.

Secundum est, solum nos hic agere de scientia clara, & qua actu habet evidenciam suarum conclusionum: si enim careat illa, ut contingit in nostra Theologia, quamvis non possit simul esse cum opinione, propter suam certitudinem, valde tamen probabile est, non repugnare quod simul sit cum fide intusa, etiam respectu ejusdem veritatis; quia non adest ratio repugnantiae, quae praecipue ex obcuritate fidei, & evidentia seu claritate scientiae petitur, ut infra patebit. Dixi, valde probabile est, quia hoc non est omnino certum, & indubitatum: nam cum fides sit habitus principiorum Theologiae, & ipsa Theologia habitus conclusionum, est utraque sit obscura, nihilominus rationabiliter dubitari potest, an possit esse de eodem obiecto, cum habitus principiorum, & habitus scientiae circa diversa objecta versentur; unus enim est circa principia, alter vero circa conclusiones ex illis deductas. Unde Marcus a Serra, & quidam alii recentiores Thomistae, negant fidem & Theologiam nostram posse circa easdem veritates versari. Sed quiddid sit de hoc, ab hac difficultate in presenti abstractimus: & solum de scientia clara & evidenti, ac de clara Dei visione disputamus, cum de impossibilitate fidei cum scientia agimus.

Tertium est, triplicem hic moveri difficultatem, cum fides & scientia dividantur in actuaalem & habituaalem, &

triplexque proinde inter illa concipi possit combinatio, nempe inter utriusque actum, inter utriusque habitum, & inter actum unius, & habitum alterius, vel e contra; tripliciter quoque potest concipi, quod fides & scientia simul esse possint, primo quantum ad actum, secundo quantum ad habitum, & tertio quantum ad habitum unius & actum alterius. Unde aliqui triplicem illam combinationem possibilem existimant; alii solum secundam; alii solum tertiam; alii vero nullam. Primum docetur a Suarez, Vasquez, Valentia, Delugo, & aliis recentioribus. Secundum a Turriano & Arayio assertitur. Tertium defendunt Cajetanus, Conradus, Bañez, Joannes a S. Thom. Marcus a Serra, quos sequitur Illustrissimus Dominus de Martinis, Archiepiscopus Avenionensis, hic art. 5. cap. 3. Pro ultima vero sententia citari solet Capreolus in 3. dist. 25. art. 3. & quae 31. art. 3.

S. I.

Rejiciuntur aua prima sententia.

Dico primo, non posse esse simul in eodem subiecto nec habitus fidei, & scientiae, ac visionis clare, de eadem veritate & obiecto. Ita D. Thomas hic art. 5. ubi ait: Omnis scientia habetur per aliquam principia per se nota, & per consequens visa (visione simpliciter intellectuali) & ideo oportet quatenusque quae sunt scita aliquo modo esse visa. Non autem est possibile quod idem ab eo sit visum & creditum. Et in resp. ad 4. sic dicitur: De eodem secundum eandem non potest esse simul in uno homine scientia, nec cum opinione, nec cum fide, alia tamen & alia ratione. Scientia enim cum opinione simul esse non potest simpliciter de eodem: quia de ratione scientia est ut in quod scitur, existimetur esse impossibile aliter se habere: de ratione autem opinio est, quod id quod est opinatum, existimetur posse aliter se habere. Sed id quod fide tenetur, propter fidei certitudinem, existimatur etiam impossibile aliter se habere: sed ea ratione non potest simul idem & secundum idem esse scitum & creditum, quia scitum visum (visione simpliciter intellectuali) & creditum est non visum, ut dictum est.

Ex his D. Thomas testimoniis deduci potest ratio fundamentalis nostrae conclusionis, scilicet breviter proponi. Formae habentes effectus formales, privative vel contradictorie oppositos, non possunt simul esse in eodem subiecto: Sed assensus scientificus, & assensus fidei sunt hujusmodi; cum primus reddat intellectum clare videntem veritatem, & ita ipsum ad eam determinet, ut non possit esse dissentire; secundus vero constituit intellectum obscure videntem veritatem, & ita ipsum afficiat, ut illum non convincat, sed potius ad dissentendum relinquat: Ergo actus fidei & scientiae de eadem veritate & obiecto non possunt simul esse in eodem intellectu.

Respondet Adversarij, non esse inconveniens quod per distincta media idem intellectus clare & obscure cognoscat eandem veritatem, & circa illam sit convinctus & non convinctus, necessitatus & non necessitatus; unde cum actus fidei & scientiae procedant per distincta media, non repugnat quod simul existant in eodem subiecto. Sed contra primo: Quod non tollit oppositionem & contrarietatem formaram, non tollit illarum repugnantiam & incompossibilitatem: Sed diversitas media non tollit oppositionem & contrarietatem actuum fidei & scientiae: Ergo nec illarum repugnantiam & incompossibilitatem: Major patet: nam oppositio & contrarietas est causa formalis talis repugnantiae & incompossibilitatis; effectus autem formalis non potest impediri, nisi impediatur forma a qua causatur. Major vero fundatur: Actus fidei & scientiae opponuntur ratione claritatis & obcuritatis & necessitatis; primus enim est obcurus & liber, secundus vero evidens & necessarius, saltem quoad specificationem: Sed diversitas mediorum non tollit ab actu scientifico claritatem & necessitatem, nec ab assensu fidei obcuritatem, aut libertatem, ut de se patet: Ergo diversitas mediorum non tollit oppositionem & contrarietatem actuum fidei & scientiae.

Contra secundo: Tenebrae & lux, licet causentur a diversis causis, si tamen comparentur ad idem subiectum, non possunt esse simul, quia privative inter se opponuntur: Ergo etiam diversitas mediorum non potest facere quod assensus habentes effectus formales privative oppositos, simul in eodem subiecto existant.

Contra tertio: Si diversitas mediorum sufficeret ad tollendam repugnantiam & incompossibilitatem, quam assensus oppositi & contrarij inter se habent, sequeretur non solum scientiam & fidem, sed etiam fidem & haeresim, posse simul in eodem intellectu existere; quia fides & haeresis ex diversis mediis procedunt: Sed hoc est absurdum, cum fides & error ad invicem comparentur sicut lux & tenebrae: Ergo & illud.

Contra quarto: Ipsa media quae fidem & scientiam causant, opponuntur contradictorie: Ergo non possunt simul

inter credenda numerantur: non quia de ipse simpliciter sit fides apud omnes, sed quia praesupponitur ad ea quae sunt fidei, & oportet ea saltem per fidem praesupponi ab his qui eorum demonstrationem non habent.

Secundo dici potest, quod Paulus loco citato non exigit fidem de existentia Dei ut auctoris naturae, sed ut auctoris supernaturalis, sub qua ratione non attingitur per Philosophiam, nec lumine naturali demonstratur. Quae etiam solutio & doctrina fumitur ex D. Thom. hic art. 7. ubi docet quod prima credibilia, in quibus ceteri articuli fidei continentur, sunt illa duo quae Paulus ibi proponit, scilicet Deum esse, & remuneratorem esse: Deus autem ut continens mysteria supernaturalia, non est auctor naturalis sed supernaturalis: Ergo Apostolus loco citato non exigit fidem de existentia Dei ut auctoris naturae, & ut cognoscitur per naturalem Philosophiam, sed ut est auctor supernaturalis, & prout lumen naturale intellectus transcendit. Unde idem S. Doctor q. 14. de verit. art. 9. ad 8. dicit quod unitas essentiae divinae, quae ponitur a fidelibus, scilicet cum omnipotentia, & omnium providentia, & aliis hujusmodi quae probari non possunt, articulum consistit.

Instabis: Si Philosophus ethnicus, qui habet demonstrationem evidentem de existentia Dei, non potest, postquam factus est Christianus, illam credere, & sequeretur quod esset circa illam veritatem, ratione sua scientia, peioris conditionis, quam fidelis idiota: hoc non debet admitti, ut constat: Ergo nec illud. Sequela probatur: Qui minorem habet certitudinem de aliqua veritate, peioris est conditionis circa illam, quam sit ille qui de eadem veritate majorem habet certitudinem: Sed si Philosophus ethnicus, postquam factus est Christianus, non possit credere existentiam Dei, minorem haberet de ea certitudinem, quam fidelis rusticus & idiota; non enim haberet de illa veritate, sicut ille, certitudinem fidei, sed tantum certitudinem scientiae naturalis, quae haud dubie minor est certitudine fidei: Ergo circa illam veritatem, ratione sua scientiae, peioris esset conditionis, quam fidelis idiota.

Ad hanc instantiam respondent aliqui ex nostris Thomistis, nullum esse inconveniens, admittere quod ille Philosophus non habeat tantam certitudinem, quantum habet rusticus, de his quae per accidens & praesuppositivae pertinent ad fidem, quoniam sunt omnia illa quae possunt cognosci evidenter per demonstrationem: nec propterea illum deterioris esse conditionis; tum quia nihil amittit de merito fidei, cum sit in preparatione animi firmiter credendum per fidem illas veritates, si non cognosceret eas evidenter per scientiam & demonstrationem; tum etiam quia videtur connaturalius homini, subindeque perfectius, attingere certo, certitudine naturali, & simul evidenter, veritates ex se evidenter cognoscibiles, quam cognoscere illas certo, certitudine supernaturali conjuncta cum obcuritate. Hac solutio probabilitate non caret. Nihilominus

Secundo responderi potest, quod quamvis Philosophus Christianus, habens demonstrationem de Dei existentia, eam non possit credere, potest tamen de illa certitudinem supernaturali habere, sicut rusticus, subindeque non est peioris conditionis circa illam veritatem, attendendo etiam praesens certitudinem. Diversimode autem hoc explicat nostri Thomistae: Bañez enim & Medina dicunt, quod scientia & fides se mutuo juvant in his in quibus non opponuntur; unde cum non opponantur in certitudine, in illa se mutuo juvant in certitudine derivatur certitudo quaedam supernaturalis in assensum scientificum, quem ille Philosophus habet de hac veritate, Deus est. Alii asserunt, quod sicut cogitativa, & appetitus sensitivus hominis, ex eo quod radiceatur & conjunguntur cum intellectu & voluntate in eodem supposito, participant aliquam perfectionem, ratione cuius possunt aliquo modo discernere, & libere operari; & sicut lumen Angelus superioris confortat & perficit intellectivam potentiam inferioris, proponendo illi obiectum altiori modo illuminatum, & sic communicat Angelo inferiori perfectiorem modum intelligendi, quam secundum se habeat, ut docet S. Thomas 1. part. q. 106. art. 1. & pluribus aliis locis: ita etiam scientia, ex eo quod in Philosopho Christiano conjungitur cum fide, participat aliquam perfectionem, ratione cuius potest suo actu certitudinem quaedam ordinis supernaturalis communicare.

Sed hi modi dicendi non videntur plene satisfacere, & contra primum militat hoc argumentum difficile: Nullus habitus potest influere in actum, in cuius obiecto non relucet ejus ratio formalis sub qua, alias ferretur ultra proprium specificativum: Sed in actu scientifico non reperitur ratio formalis sub qua fidei, nimirum revelatio obscura: Ergo fides non potest in illum influere certitudinem supernaturali, vel majorem quam scientia nata sit parere.

Secundus etiam non videtur difficultatem omnino solvere: quia sicut cogitativa, & appetitus sensitivus hominis, ex

simul esse in eodem intellectu, subindeque nec fides & scientia, ratione diversorum mediorum. Consequentia patet: Antecedens probatur. Medium actus scientifici habet pro suo effectu formali, reddere obiectum in se evidens; revelatio vero obcurta habet illud reddere obcurum; seu non evidens: Sed evidens & non evidens opponuntur contradictorie: Ergo media quae fidem & scientiam causant, contradictorie opponemur implent.

153 Probatur secundo conclusio: Spes non potest esse ejus rei quam quis possidet, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. Quae enim videt quis, quid sperat? Ergo neque fides illius rei quae videtur: utraque enim dicit absentiam sui obiecti; cum fides ex sua ratione tantum incliniet in bonum latens, & spes tantum incliniet in bonum absens, ut egregie ait Scotus in 3. dist. 31. Item sicut spes importat motum ad possessionem termini, ita fides importat motum quemdam ad visionem in qua quietatur, juxta illud Apostoli: Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Unde sicut si quis speraret bonum quod possidet, simul moveretur ad terminum, & in eo quiesceret quod evidenter involvit contradictionem: ita si idem obiectum simul videtur, & crederet, moveretur ad ejus visionem actualem, & simul in actuali visione existeret: quod etiam manifeste repugnat; moveri enim ad visionem, est nondum esse in illa, sed solum in ejus potentia.

154 Tertio fateri potest conclusio alia ratione, quam supra insinuavimus: Implicat quod idem intellectus sit simul necessitatus, & liber ad assentendum veritati unius & ejusdem obiecti: Sed necessitatus ad assentendum veritati obiecti quam videt, e contra vero liber est ad assentendum et quod credit; propterea enim intellectus, habitus fidei intrinsecus, indiget pia motione voluntatis, quae ipsum determinat ad assentendum veritati obiecti, ut infra demonstrabitur: Ergo, &c.

155 Denique si fides, & scientia, seu visio, possent simul esse in eodem intellectu de eodem obiecto, non erat cur Augustinus tract. 79. in Joann. de H. Thoma Apostolo diceret: Non hoc creditis quod videtis, sed aliud videtis, aliud creditis: videt enim hominum, creditis Deum. Quibus similia haec Gregorius magnus articulo praecedenti retulit, & D. Thomas hic art. 4. ad 1.

156 Haec rationes probant non solum actum, sed etiam habitus fidei & scientiae de eadem veritate simul stare non posse in eodem intellectu: non minus enim repugnat habitualis cognitio evidens, & habitualis cognitio non evidens, circa idem obiectum, & in eodem intellectu, quam actualis. Similiter aequae repugnat eundem intellectum esse simul in habituali visione alicujus obiecti & in habituali tendentia ad ejus visionem, ac in actuali. Praeterea impossibile est actus aliquos opponi inter se, & ipsos habitus ad tales actus inclinantes non opponi: si quidem inclinationes alicuae in tantum dicuntur oppositae, in quantum ad actus oppositos inclinant. Addo quod, cum specificata desumant totam suam specificationem, subindeque & oppositionem, a suis specificativis, & habitus specificentur ab actibus, ubi aliqui actus implent simul, implicat similiter quod eorum habitus simul existant.

S. II.

Struatur difficile argumentum de Philosopho Ethnico, qui habet evidentem demonstrationem de existentia Dei, & sit Christianus.

157 **C**ontra primam partem nostrae conclusionis objici solet difficile argumentum, quod susceprosequitur Suarez disput. 1. de fide sect. 9. potest sic breviter proponi. Quando Philosophus ethnicus, qui sit evidenter Deum esse, sit Christianus, oportet quod etiam credat veritatem illam, nam ut ait Apostolus ad Hebraeos 11. Accedentes ad Deum oportet credere quod est, quod Trinitatem fess. 6. cap. 6. explicat de actu fidei; & tamen per Christianae religionis professionem, non amittit scientiam evidentem & actualem, quam habet de existentia Supremi Nominis: Ergo actus fidei, & actus scientiae evidentes, possunt esse simul in eodem intellectu, circa eandem veritatem.

158 Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem in primis dico, Apostolum ibi non loqui de illis qui scientiam sive demonstrationem habent de existentia Dei, sed de iis dantaxat quia carent: nam ut ait D. Thomas q. 14. de verit. art. 9. in corp. Aliquid est creditibile non simpliciter, sed respectu alicujus. . . . Et si Deum esse unum, aut incorporatum, & hujusmodi: & de his nihil probet quin sint ab aliquibus scita, qui eorum habent demonstrationem, & ab ali- quibus credita, qui horum demonstrationes non perceperunt: sed impossibile est quod sint ab eodem scita & credita. Et hic art. 5. ad 3. haec scribit: Quae demonstrative probari possunt, Theol. Genes. Tom. IV.

nis, ex conjunctione quam habent cum intellectu & voluntate, non participant tantam perfectionem discursus & libertatis, quanta in intellectu & voluntate reperitur; & sicut quando Angelus superior illuminat inferiorem, non recipitur illuminatio illa in inferiori ita excellenter, sicut in superiori. & ideo superiores semper remanent in alio ordine, perfectionem scientiam habentes, sicut unus est eandem rem plenam intelligit magister quam discipulus, qui ex eo addiscit, ut inquit S. Doctor loco citato, art. 4. ita licet lumen scientie, ex conjunctione ad lumen fidei, quod est superius & firmius, majorem certitudinem in suo actu causare possit, quam ex se, & ex sua natura natum sit parere, nequit tamen, ratione hujus conjunctionis, tantam in ipsum influere certitudinem, quanta reperitur in assensu fidei: & sic manet argumentum in suo robore, & adhuc reflat explicandum, quomodo Philosophus Christianus non habeat minorem certitudinem de existentia Dei, quam rusticus fidelis. Unde ad plenam hujus difficultatis resolutionem

165 Dicendum est primo, quod licet habitus fidei in Philosopho Christiano non possit per se directe se extendere ad illam propositionem, Deus est, nec proinde directe in eam influere certitudinem supernaturalem, indirecte tamen & per accidentem potest illam attingere; quatenus scilicet illa virtualiter & implicite continetur in aliis propositionibus obliquis reuelatis, & per se ad fidem pertinentibus; quales sunt istae: Deus est Trinus: Deus est incarnatus, in quibus ista, Deus est, virtualiter & implicite continetur. Et ita ex certitudine fidei, formaliter terminata ad has propositiones, per accidentem respicitur potest in assensum scientificum hujus propositionis, Deus est, certitudinem quendam supernaturalem, & major quam scientia nata sit parere. Ex quo fit quod Philosophus Christianus, acquirendo scientiam de illa propositione, non fiat deteriores conditionis quam antea, nec minorem de illa habeat certitudinem, quam rusticus fidelis.

166 Secundo dici potest, quod sicut potest quis eandem conclusionem cognoscere per medium demonstrativum, & per medium probabile, tuncque cognitio per medium probabile, non est actus opinionis, quia non est conjunctus cum formidine, sed est actus secundarius scientie, ut docent Philosophi in Logica: ita similiter Philosophus Christianus hanc propositionem, Deus est, vel Deus est unus, cognoscere potest, illique assentiri per medium demonstrativum, & propter auctoritatem Dei, in sacra Scriptura hoc saepe dicitur; & tunc talis cognitio & assensus, propter Dei auctoritatem, non est actus fidei, quia non est eum invidentia, nec Dei auctoritas est totalis & precisa causa assentiendi; sed est actus secundarius scientie, ut recte explicat Capreolus in 3. dist. 25. quest. unica art. 3. ad 3. his verbis: Fidelis acquirens scientiam de hoc quod Deus est unus, tenet hoc per duplex medium, scilicet auctoritatem Dei & per medium demonstrativum; sed ex hoc non sequitur quod assensus causatus ex illis dubio modis, sit actus scientie & fidei, sed solum scientie, quia non est nisi assensus causatus ex auctoritate est creditivus: nisi auctoritas illa sit totalis & precisa causa. Ex quibus patet, quod licet Philosophus Christianus non possit simul habere scientiam & fidem de hac propositione, Deus est, vel, Deus est unus, potest tamen de illa habere simul certitudinem quidem scientie, quatenus assentit illi veritati primo propter medium demonstrativum; certitudinem vero fidei, in quantum secundario illi veritati assentit propter divinam revelationem.

167 Dices: Assentire conclusioni propter testimonium supernaturale, non potest etiam secundario convenire scientie naturali: sed scientia, qua Philosophus Christianus scit evidenter, Deum esse, est naturalis: testimonium vero Dei reuelans est supernaturale: Ergo nequit per talem scientiam veritati illi assentire, etiam secundario, propter testimonium Dei ipsam reuelans.

Respondedo distinguendo Majorem: Assentire conclusioni propter testimonium supernaturale, non potest etiam secundario convenire scientie naturali, precise secundum se & absolute sumptis, concedo Majorem: non potest convenire scientie naturali, ut conjuncta cum habitu fidei, quo tale testimonium cognoscitur, nego Majorem. Sicut enim virtutes morales, quamvis ex seipsis precise non possint elicere actus meritorios, possunt tamen ut conjuncta cum caritate: sic licet scientia naturalis, in Philosopho Christiano, ex se precise incapax sit assentiendi suis conclusionibus, propter divinum testimonium, nihilominus ex unione quam habet cum fide, qua divinum testimonium attingitur, potest secundario talem assensum elicere. Ratio est, quia ut docet D. Thomas quest. 22. de verit. art. 13. virtus superior conjuncta inferiori, eam perficit, ipsi que communicat modum operandi superiorem, immo aliquando contrarium, ad eum quem habet ex sua natura precise sumpta: unde videmus quod licet aqua maris ex sua propria natura tendat deorsum, ex influxu tamen lune habet motum accessus & recessus: & similiter

licet orbis planetarum ex propria natura habeant solam moveri ab occidente in orientem, virtute tamen primi mobilis, qui conjungantur, feruntur ab oriente in occidentem. Voluntas etiam, licet ex sua natura solam habeat velle, ex participatione tamen intellectus habet velle modo quodam collativo; unde actus intentionis respicit finem comparative ad media, & electio comparat ipsa media inter se, & unum pro alio accipit. Denique ratio participat vim movendi a voluntate, que est primum movens quoad exercitium: quare actus imperii supponit electionem voluntatis, & ad ipsa efficaciam & vim movendam participat, ut in Tractatu disp. 9. & 11. de actibus humanis fufe declaravimus.

§. III.

Solvuntur alia objectiones, contra secundam partem conclusionis.

Contra secundam partem conclusionis, in qua dicitur quod habitus fidei & scientia non possunt simul existere, obijciuntur primo. Que comparantur ad invicem sicut duo lumina, quamvis unum sit majus in ratione luminis quam aliud, possunt tamen esse simul circa idem obiectum, ut patet in Sole, & candelis: Sed fides & scientia comparantur ad invicem sicut duo lumina, quamvis enim fides dicatur obscura, si compararetur evidenti scientie, vere tamen est lumen intellectuale; unde D. Petrus eam in sua secunda Epistola vocat lumen lucens in caliginoso loco; & Chrysostomus super Mattheum dicit quod fides lampas est, quia sicut lampas illuminat domum, ita fides animam: Ergo potest esse simul cum scientia, tanquam cum altero lumine, circa idem obiectum.

Secundo: Que opponuntur ad invicem solum contrarie, possunt esse simul de potentia Dei absoluta: Sed oppositio inter habitum fidei, & habitum scientie, est tantum contraria, quandoquidem est inter duo entia positiva, non vero inter ens positivum & privativum: Ergo habitus fidei, & habitus scientie, possunt, saltem de potentia absoluta, simul in eodem intellectu existere.

Tertio: Habitibus opinionis & scientie possunt esse simul in eodem intellectu, quamvis unus sit obscurus, & alter evidens, quia opinio & scientia per diversa media procedunt, ut docet D. Thomas in 3. dist. 31. quest. 2. art. 1. q. 1. ad 4. his verbis: *Opinio & scientia, quoniam sunt de eodem, & non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa, & ideo possunt esse simul: Sed etiam fides & scientia, per diversa media procedunt: Ergo non obstante obscuritate fidei, & evidenti scientie, possunt simul in eodem intellectu existere.*

Quarto: Habitibus fidei potest stare cum lumine glorie: Ergo eum cum habitu clare scientie. Consequentia patet ex paritate rationis. Antecedens probatur: Paulus in rapto vidit Deum, & tamen in eo manifest habitus fidei, ut dicemus paragrapho sequenti: Ergo actus fidei potest stare cum clara Dei visione, subindeque cum lumine glorie, sine quo clara Dei visio esse nequit.

Ad primum respondo, concessa Majori, negando Minorem. Et ad probationem ei subjunctam dico, quod licet fides sit lumen intellectus, eo ipso tamen quod admixtam habeat obscuritatem, non comparatur ad scientiam, sed lumen parvum candele ad magnum lumen Solis, sicut lux adumbrata, fide admixta tenebris, ad lucem puram, & omnis obscuritatis expertem.

Ad secundum nego etiam Minorem: quamvis enim habitus scientie, & habitus fidei, opponantur inter se contrarie, habent tamen preterea inter se oppositionem privativam, quatenus nimirum fides est essentialiter inclinatio ad assensum obscurum, sive invidentem, scientia vero inclinatio ad assensum clarum & evidentem.

Ad tertium nego Majorem, ad cujus probationem respondent Carmelites Complutenses, in Logica disp. 20. q. 4. D. Thomam mutasse sententiam in Summa: Nam hic art. 5. sibi quarto loco idem argumentum opponit, quod sibi objecerat in tertio libro sententiarum, nimirum: *Opinio plus distat a scientia quam fides, cum fides dicatur esse media inter opinionem & scientiam: Sed opinio & scientia possunt esse de eodem: Ergo etiam fides & scientia, cui respondet quod de eodem secundum idem non potest esse simul in uno homine scientia, nec cum opinione, nec cum fide. Idem docet questio 14. de veritate art. 9. ad 6. ubi ait: Non videtur esse possibile, quod aliquis de eodem habeat scientiam & opinionem; quia opinio est cum formidine alterius partis; quam formidinem scientia excludit, & similiter non est possibile quod sit de eodem fides & scientia.*

Existimo tamen non esse necesse ad hanc solutionem recurrere: potest enim responderi cum Joanne a S. Thoma hic disp. 2. art. 1. quod cum S. Doctor in 3. libro sententiarum docet quod opinio & scientia possunt esse simul, non loquitur de opinione adquate sumpta, sed de illa ut inaduate sumitur, & proat sub ratione precise probabilitatis, quam importat ex parte medii, consideratur. Itaque

Itaque in opinione sunt tris, nimirum formido, seu incertitudo, obscuritas, seu invidentia, & probabilitas ex parte medii, seu rationis cui innititur, que licet propter suam imperfectiorem non convincat intellectum, ipsum tamen aliquater movet, suadet, & inclinatur: ratione primi & secundi opinio scientie opponitur, & cum ea in eodem intellectu stare nequit; non vero ratione tertii, quia intellectus probabile & demonstrativum non repugnant ex parte subiecti. Unde paragrapho precedenti dicebamus, quod potest quis eandem conclusionem per medium demonstrativum, & per medium probabile attingere, eique primario & principaliter, propter medium necessarium assentiri: & minus principaliter ac secundario, propter alijus persone dicentis auctoritatem: Quia ille qui agnoscit causam, ex hoc magis potest cognoscere signa probabilitatis, ex quibus procedit dialecticus syllogismus, ut inquit S. Doctor 3. parte quest. 9. art. 3. ad 2.

168 Ad quartum nego Antecedens, ad cujus probationem dico lumen glorie collatum D. Paulo in rapto, non fuisse in eo per modum habitus, sed solum per modum passionis transeuntis, sicut lumen quod infunditur Prophetis, dum futura ipsis revelantur, ut docet D. Thomas infra q. 165. art. 3. ad 2. his verbis: *Divina essentia videtur ab intellectu creato non potest, nisi per lumen glorie, de quo dicitur Psalm. 35. in lumine tuo vidimus lumen. Quod tamen dupliciter participari potest: uno modo per modum forme immanentis, & sic beatus facit sanctus in patria: alio modo per modum consensum passionis transeuntis, sicut dicitur de lumine prophetia, & hoc modo lumen illud fuit in Paulo, quando raptus fuit.*

§. IV.

Alia difficultas resolvitur, & tertia sententia non probabilior eligitur.

Dico secundo: Habitibus fidei stare potest cum actu scientie evidenti, seu clara Dei visione, per modum transeuntis communicata.

169 Probatur primo ex D. Thoma citato, ubi cum sibi tertio loco obijceret, D. Paulum in suo rapto habuisse fidem, & consequenter non vidisse essentiam divinam, respondet: *Ad tertium dicendum, quod quia Paulus in rapto non fuit beatus habitualiter, sed solum habitus actum beatorum, consequens est, ut simul tunc in eo non fuerit actus fidei, fuit tamen simul fidei in eo habitus. Ergo ex sententia D. Thomae habitus fidei potest esse cum actu visionis.*

Respondet Capreolus, D. Thomam docere quidem, quod Paulus in rapto habuerit fidei habitum, sed non circa eandem veritates, quas vidit in essentia divina; licet enim (inquit) in illo rapto viderit essentiam divinam, in ea tamen non vidit omnes articulos fidei, nec omnia divina mysteria, presertim ea que Deo libere competunt, & qua mysteria gratie appellantur: & ita mansit in eo habitus fidei respectu articulorum, sui mysteriorum que non vidit, non vero respectu eorum que vidit, nisi in preparatione animi. Eandem interpretationem tradit Cajetanus in commentario illius loci, eique favere videtur S. Doctor q. 13. de verit. art. 5. ad 5. & 6. ubi docere videtur, quod Paulus in rapto non vidit in essentia divina omnia mysteria, sed tantum aliqua.

170 Sed contra primo: si hoc tantum voluisset Sanctus Thomas, male distinxisset inter habitum & actum fidei, nec dixisset, quod licet in D. Paulo non fuerit tunc actus fidei, bene tamen ejus habitus; male, inquam distinxisset inter habitum & actum fidei, cum conset simul posse esse habitum fidei, & habitum scientie clare & evidentiis, circa diversa objecta, ut patet in Philosopho Christiano, qui clarum & evidentem scientiam habet de unitate Dei, & fidem de Trinitate Personarum divinarum.

171 Contra secundo: Ideo Paulus, secundum D. Thomam, elevatus est ad visionem Dei, quia futurus erat Gentium magister, & doctor mysteriorum gratie, ut haberet plenius magisterium circa ea que docturus & predicaturus erat: Ergo in essentia divina non solum vidit mysteria que sunt necessario in Deo, puta unitatem Personarum, & divina attributa, sed etiam illa que ab ipso libere procedunt, ut Incarnationem, Eucharistiam, Resurrectionem mortuorum & similia, que mysteria gratie appellantur: alias frustra vidisset Deum, ex fine hujus magisterii. Nec oppositum asserit D. Thomas q. 13. de verit. art. 5. ad 5. sed potius ipse docet quod raptus est, ut videtur, & esset testis glorie Sanctorum, & mysteriorum Dei, & solum ibi asserit, quod non vidit, nec cognovit, an esset in corpore, vel extra corpus, & alia que pertinent ad statum beatorum, maxime post resurrectionem, que modo non cadunt sub fide explicita.

Contra tertio: Fidei circa Deum, & ea que necessario ipsi conveniunt, excludit, non potest remanere circa alia objecta materialia & secundaria, nam ex una parte fides specificatur a Deo, tanquam ab objecto formali quod, ex

alia vero, sublati eo a quo habitus speciem sumit, necesse est habitum ipsum auferri: Ergo vel D. Paulus in suo rapto retinuit fidem habitualem, etiam circa Deum, & omnia que necessario ei conveniunt, vel etiam circa alia objecta, que sunt tantum materialia & secundaria, eam amittit, subindeque nulla est distinctio, & interpretatio a Capreolo tradita.

Dices, Erit Paulus in rapto viderit Deum, ut esset objectum primarium fidei, ac proinde de Deo in se non retinuerit fidem, ipsum tamen non vidisse, ut erat ratio continendi plura mysteria gratie, & sic circa illa potius se retinere fidem habitualem.

Sed contra: Erit Christus non frueretur Deo in via, se- cundum quod erat ratio beatificandi corpus, non tamen in eo fuit actus & habitus spei Theologicæ; eoque possessa ratione primaria, non relinqueretur locus spei circa objectum secundarium, etiam attingendo objectum primum, non quidem in se, sed ut rationem communicandi gloriæ corpori: Ergo similiter, si Paulus in rapto non potuit retinere fidem habitualem circa Deum, & ea que necessario ipsi competunt, non potuit etiam eam habere circa ipsum: ut erat ratio continendi plura mysteria gratie; cum talia mysteria non minus pertineant ad objectum materiale & secundarium fidei, quam gloria corporis spectat ad objectum secundarium sui.

182 Probatur secundo conclusio ratione fundamentalis. Inter habitum & actum non est formalis oppositio, sed effectiva, vel dispositiva; quatenus actus disponit ad habitum oppositum, vel quatenus habitus producit actum, qui alteri actui opponitur formaliter, inter se tamen actus & habitus non opponuntur; habitus enim solum dicit inclinationem ad aliquid, actus vero actualem tendentiam ad illud; bene autem stat cum inclinatione ad unum tendentia ad oppositum; sicut lapis, stante gravitate que inclinat ad centrum, potest tendere sursum per impulsu violentum, & habens habitum manufacturinus, in actum ire prorumpere: Ergo sicut habitus virtutis, & actus virtutis, possunt simul esse in eodem subiecto, & circa idem objectum, ut docent communiter Theologi, & quotidiana confirmat experientia, ita & habitus fidei, & actus scientie.

Dices: Inter actum vitii, & actum scientie, hoc repeteri discernim, quod unus actus vitii non producit habitum vitiosum; per unicum vero actum scientie, qui est demonstratio, producit habitus scientie.

Sed contra: Licet hæc disparitas efficiat quod habitus fidei non sit naturaliter compossibilis cum actu scientie evidenti in eodem intellectu, circa idem obiectum; quia nimirum talis actus, consistens in demonstratione, est naturaliter productivus habitus scientie evidentiis, in compossibilis omnino cum habitu fidei; cum hoc tamen fiat, supernaturaliter, sive miraculose fieri posse, quod habitus scientie ex illo actu scientifico non resultat, subindeque & quod habitum fidei comparatur secum.

Tertio suaderi potest conclusio alia ratione, quam innuat S. Thomas loco in prima probatione relato. Forma contrarie tunc solum se invicem expellant, quando sunt in statu perfecto, & permanenti, non vero quando sunt in statu imperfecto, & in subiecto solum in esse vitali, & per modum transeuntis existunt: sicut patet in accidente spirituali, cui quamvis repugnet subiectari permanentem in re corporea, potest tamen transeuntem recipi intra, et de virtute productiva gratie, respectu sacramentorum, docet expresse D. Thomas 3. parte q. 62. art. 4. Sed per absolutam Dei potentiam actus visionis beatificæ potest esse in aliquo, saltem per modum transeuntis, & in esse vitali & imperfecto, ut de lumine glorie, quod fuit datum Paulo, quando vidit in rapto divinam essentiam, docet idem S. Doctor infra q. 175. art. 3. ad 2. & super cap. 11. Epistolæ ad Corinth. lect. 1. ubi hæc scribit: *Viso Dei per essentiam fit per lumen aliquod, scilicet per lumen glorie, de quo dicitur in Psalmis, in lumine tuo vidimus lumen. Sed aliquod lumen communicatur alicui per modum passionis, alicui vero per modum forme inherenti, sicut lumen Solis invenitur in carbunculo, & in stellis, ut forma inherens, id est connaturalis essentia, sed in aere invenitur ut forma transeuntis, & non permanens, quia transeunt abusu Sole. Similiter & lumen glorie dupliciter mori infunditur. Uno modo per modum forme connaturalis factæ & permanentis, & sic facit mentem simpliciter beatam. . . . Alio modo contingit lumen glorie mentem impuram, sicut quadam passo transeuntis, & sic mori Pauli fuit in rapto lumine glorie illustratus: unde etiam ipsum nomen raptus ostendit, transeuntis hæc esse factum.* Ergo supernaturaliter, sive miraculose fieri potest, quod habitus fidei simul set cum clara Dei visione, quod visio clara Dei habitum fidei ab eodem subiecto non expellat. Et hanc rationem, ut dixi, insinuat S. Thomas his verbis, in prima probatione adductis: *Quia Paulus in rapto non fuit beatus habitualiter, sed solum habitus actum beatorum, consequens est, ut simul tunc in eo non fuerit actus fidei: fuit tamen simul in eo habitus fidei.* Ex quo intelliges, quod si doretur aliqua demonstratio, que non permanen-

ter, sed tantum per modum transeuntis afficeret intellectu, non vacuaret habitum fidei, vel opinionis, quia tunc non generaret habitum scientie, cum habitu fidei & opinionis incommpossibiles: sicut lumen illud gloria, quod fuit datum Paulo, quando vidit in raptu divinam essentiam, habitum fidei non excludit, sed dumtaxat ipsum ligavit, & impedit ne tunc in actum prorumperet; quia non fuit datum per modum habitus, sed solum per modum consecrationis transeuntis ut de lumine prophetie docet S. Thom. infra q. 171. art. 2.

185 Dices cum Durando in 3. dist. 31. quest. 2. incommpossibilitatem non facit longitudo temporis, sed natura oppositionis: Ergo si habitus fidei, & actus visionis, non possint permanenter esse simul, ratione oppositionis quam habent inter se, nec poterunt etiam transeuntes simul existere.

186 Respondeo cum Cajetano, quod incommpossibilitas confligitur quidem ex natura oppositionis, sed aliquando oppositio inter aliqua non est in actu exercito, nisi illa sint in statu completo & permanenti, subindeque interdum necessaria est permanentia, ut exerceatur incommpossibilitas inter illa: ut patet in exemplo supra adducto de accidente spirituali, cui quamvis repugnet subjectari in re corporea permanentem, potest tamen transeuntes in ea recipi.

S. V.

Solvuntur objectiones.

187 Objicies primo: Quod actualiter possidet, nequit simul habitualiter sperari, nam ut dicitur ad Rom. 8. Quod videt quis, quid sperat? Ergo similiter quod actualiter scitur, scientia evidenti, nequit habitualiter credi.

188 Respondeo distinguendo Antecedens: Quod actualiter possidet, & permanenter, nequit simul habitualiter sperari, concedo Antecedens: Quod actualiter possidetur, ut non permanenter, sed tantum transeuntes, nequit simul habitualiter sperari, nego Antecedens: Qui enim solum per modum transeuntis aliquid possidet, potest simul habitualiter sperare, ipsum possidere per modum permanentis: unde quia visio beatifica fuit in raptu collata D. Paulo solum per modum transeuntis, sperare potuit ipsam permanenter & habitualiter possidere, eoque modo quo beati illa fruuntur in patria. Similiter distinguo Consequens: Ergo quod actualiter scitur, scientia evidenti, & permanentem, nequit habitualiter credi, concedo. Quod actu scitur, scientia evidenti, sed solum transeuntes, nego. Ut enim supra dicebamus, si daretur aliqua demonstratio, que non permanenter, sed solum transeuntes intellectum afficeret, non excluderet habitum fidei, sicut visio clara divina essentia D. Paulo in raptu communicata, illum non expulit, quia non permanenter, sed solum per modum transeuntis, fuit collata.

189 Objicies secundo: Mox ut aliquis videt Romam, perdit fidem humanam quam habebat de eius existentia: Ergo pariter statim etque D. Paulus in raptu clare vidit divinam essentiam, habitum fidei infuse amisit.

190 Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam & partiatem: Ratio autem discriminis est, quia visio Romae producit speciem, quae evidenter eam representat, & quae post visum Romam remanet in memoria; at vero cum D. Paulus non viderit divinam essentiam per speciem creatam, sed per ipsammet Dei essentiam, vices speciei gerentem, ut docet D. Thomas infra quest. 173. art. 4. non manit in eius memoria species, per quam habere notitiam evidentem de rebus visis in Verbo, sed solum remanet resurgens quaedam luminis gloria, & ad summum speciem ipsius visus creatae, que cum non formaliter verbum creatum, non representabat Deum in se clare, & subindeque habitum fidei non excluderet. Ex quo intelliges, quod si Deus, de potentia extraordinaria, impeditur ne visio Romae speciem sui representativam in sensibus internis producat, vel faceret quod talis species in memoria non remaneret, talis visio habitum fidei humane de existentia Romae non expelleret, sed cum eo in tali casu fide posset.

191 Objicies tertio: Ut duo extrema sint incommpossibilia in eodem subiecto, sufficit quod inter illa sit oppositio indirecta: Sed actus scientiae indirecte saltem & mediate oppositi habitui fidei: Ergo cum illo est incommpossibilis in eodem subiecto. Minor constat: Major vero duplici exemplo suadetur. In primis enim actus peccati mortalis, non opponitur directe, sive immediate, habitui caritatis, sed indirecte tantum & mediate, cum nullus actus directe contrarietur habitui; & tamen per quemlibet actum peccati mortalis habitus caritatis destruitur. Secundo, actus scientiae non opponitur habitui opinionis, nisi indirecte & mediate, & cum eo est incommpossibilis, in eodem intellectu: Ergo ut duo extrema sint in-

commpossibilia in eodem subiecto, sufficit quod indirecte & mediate opponantur inter se.

Respondeo negando Majorem, & ad primam ejus probationem dico, quod gratia & caritas auto actu peccati expellantur, non provenire ex eo quod actus semper destruat habitum oppositum, sed quia peccatum mortale impedit influxum causae, gratiam & caritatem habituales conservantis, quatenus homo per peccatum avocatur a Deo, & sic ponit obicem conservacioni gratiae: sicut qui claudit fenestram, ponit impedimentum illuminationi Solis: unde gratia & caritas non destruantur per formalem oppositionem actus peccati mortalis, sed per oppositionem impediendi. Ad secundam probationem dicendum est, quod actus scientiae non habet destrueret, seu expellere habitum opinionis, ex eo quod ipsi indirecte opponitur, sed quia quilibet actus scientificus, & quilibet demonstratio producit habitum scientiae, qui formaliter & directe contrarietur habitui opinionis, subindeque eum expellit, licet maxime radicatum in subiecto: unde daretur aliqua demonstratio ita debilis & imperfecta, quod non generaret habitum scientiae, vel si Deus, de potentia absoluta, impeditur ne habitus scientiae ex actu scientifico & demonstrativo refundaret, talis actus habitum opinionis non excluderet. Cum ergo nos supponamus, quod Deus miraculose impedit, sicut impedit potest, quod actus scientiae evidenti, quem homo elicit circa aliquod objectum fidei non producat habitum scientialem, sicut impeditur in raptu D. Pauli ne actus visionis divinae essentiae causeret in eo visionem habituales, manifestum est, quod saltem de absoluta potentia habitus fidei stare potest in eodem intellectu cum actu scientiae evidenti: sicut in raptu Pauli clara visio simul cum habitu fidei in eis intellectu existit.

Objicies quarto cum Capreolo: Ablato objecto, necessesse est habitum ipsum auferri: Sed per actus scientiae evidenti, aut per clarum Dei visionem, per modum transeuntis communicant, auferunt objectum fidei: Ergo & ipse habitus tollitur; subindeque ille cum clara Dei visione, vel cum actu scientiae evidenti, incommpossibilis est. Major patet, Minor probatur. Sicut coloratum, vel laedum est objectum visum, ita non visum est objectum fidei: ut docet D. Thomas hic art. 4. & probat ex Apostolo ad Hebraeos 11. dicente quod fides est argumentum non apparentium, vel ut in textu Graeco habetur & demonstratio est non visorum. Sed per actum scientiae evidenti, aut per clarum Dei visionem, est illa per modum transeuntis fiat, res credita definit esse non visa, & incipit esse apprensam & manifesta, ut constat: Ergo per actum scientiae evidenti, vel per clarum Dei visionem, per modum transeuntis communicant, objectum fidei tollitur.

Respondeo, concessio Majori, negando Minerem. Ad 194 cujus probationem dico, objectum fidei habitualis esse non visum habitualiter, unde quantumcumque aliquid sit visum actualiter, dummodo habitualiter sit non visum, non destruitur ratio formalis objecti habitus fidei: sicque ille cum actu scientiae evidenti, vel cum clara Dei visione, per modum transeuntis communicata, in eodem intellectu stare potest; quia licet actus scientiae aut visionis deminent objectum visum, vel appareat actualiter, non tamen habitualiter & permanenter: id enim solum competit habitui scientiae, aut luminis glorie, per modum habitus & qualitatibus permanentis collato, quo pacto confertur Sanctis in patria.

Dices: Actualis visio facit objectum magis & perfectius esse visum, quam habitualis: Ergo si habitus scientiae, & lumen glorie, per modum habitus & qualitatibus permanentis collatum: cum habitu fidei stare nequeant, a fortiori actus scientiae & visionis erunt cum illo incommpossibiles.

Sed nego consequentiam: hoc enim non est causa quare habitus fidei & scientiae simul stare nequeant, sed major & directa oppositio, quam inter se habent: unde cum actus scientiae, & visionis non opponatur directe habitui fidei, sed mediate tantum & indirecte, ut supra ostensum est, simul cum illo esse possunt. Sicut licet major sit malitia in actibus, quam in habitibus vitiorum, & tamen quia actus non contrariatur directe habitui, sed indirecte tantum, cum habitu virtutis potest esse actus virtutis, vel e contra habitus virtutis cum actu vitii, ut docet D. Thomas 1. 2. quest. 71. art. 4. ubi sic dicitur: *Aliter se habet habitus in anima, & forma in re naturalis: forma enim naturalis ex necessitate producit operationem sibi convenientem, unde non potest esse simul cum forma naturali actus forma contraria; sicut non potest esse cum calore actus frigoris, neque simul cum levitate motus descendens, nisi forte ex violentia exterioris moventi; sed habitus in anima non ex necessitate producit suam operationem, sed homo utitur eo cum voluerit, unde simul habitus in homine existens, potest non uti habitu, aut agere contrarium actum, & sic potest habens virtutem proclive ad actum peccati.*

ARTICULUS VII.

Utrum saltem evidentiia in attestante cum fidei commpossibilis sit?

S. I.

Quibusdam praemissa, conclusio affirmativa statuitur.

196 Hec questio nullam patitur difficultatem apud illos, qui evidentiis objecto fidei non repugnant exultant, dummodo per aliud medium quam per revelationem habeatur; cum enim evidentiia rei in se major sit, quam evidentiia in attestante, quae non est ipsius rei revelata, sed dumtaxat ipsis revelationis, & testificationis nobis facta, ita ut clare & evidenter nobis constat revelationem illam esse a Deo, illi qui docent evidentiis rei in se posse simul stare cum fide, a fortiori id afferere debent de evidentiia in attestante. Sed apud Thomistas, qui cum Praeceptore Angelico docent evidentiis rei in se, esse per aliud medium quam per revelationem habeatur, repugnant objecto fidei, disputari solet, an saltem evidentiia in attestante cum fide commpossibilis, vel ut alii loquuntur, an objecta fidei ab eo credi possint, qui evidenter cognoscit, extra visionem beatam, Deum illa revelare? Pro cuius resolutione

197 Supponendum est primo contra Bannem infra q. 3. art. 1. dubio unico, sicut ad a. posse dari evidentiis in attestante extra visionem beatificam.

Probari breviter: Evidentiia in attestante est certa & evidens cognitio revelationis divinae; Sed divina revelatio, cum fiat per aliquem externum effectum, qui dicitur locutio, est cognoscibilis evidenter extra Verbum; alias enim daretur aliquid ens, quod secundum se, & in propria natura, non esset evidenter cognoscibile; Ergo potest dari evidentiia in attestante extra Verbum, seu visionem beatificam.

198 Confirmatur: Quemadmodum possumus cognoscere evidenter vocem alicujus hominis loquentis, absque eo quod ipsum videamus; ita potest Deus manifestare vocem suam, sive exteriores illos effectus, quibus loquitur & testificatur aliquid, quique consistunt in veris miraculis, potest, inquam, illos effectus, subindeque vocem suam manifestare, absque eo quod a nobis videatur: Ergo potest dari evidentiia in attestante, extra visionem beatificam.

199 Id etiam variis exemplis illustrari & confirmari potest. Nam primus Angelus, ut infra ostendemus, dum esset viator, habuit evidentiis in attestante de Dei revelatione, cum certo & evidenter cognoverit se a solo Deo posse illuminari. B. etiam Virginem, cum sciret se non peperisse via ordinaria, & simul Virginem se esse, & matrem, teque signum accepisset in testimonium divinitatis filii quem genuerat, habebat evidentiis in attestante de Christi divinitate. Idem dicendum de Lazaro, cum certo sciret Christum in testimonio suae divinitatis ipsum a mortuis suscitasse. Item S. Thomas infra q. 171. art. 5. & Cajetanus ibidem, docent prophetam, dum illuminatur a Deo, certum fieri de illuminatione & locutione Dei, habereque ejus evidentiis, juxta illud a. Regum 23. *Mibi locutus est spiritus Israel, dominator hominum, super latus aurora orientis sola mane suscitavit absque nubibus.* Ubi omnino apposite, ad innuendum hanc revelationem esse evidentem, saltem in attestante, comparatur luci aurorae, ut distingatur, cum a cognitione omnino clara & meridiana, quae est visio beatifica; tum a cognitione omnino obscura, scilicet sola fide. Denique valde probabilis est, Apostolos, & Evangelistas, eandem habuisse evidentiis divinae revelationis, cum enim divina providentia infusa per media regat & administret, congruum videtur, ut primi fidei Doctores, quibus Deus immediate mysteria sua revelavit, eorumque organo & ministerio illa ceteris credenda proponat, majorem aliquam illorum habuerint notitiam, quae alia esse nequit, quam evidentiia in attestante, quae inter fidem & visionem media est. Unde I. Joann. 1. dicitur: *Quod vidimus testamur, & annuntiamus vobis, ut vos credatis.* Ubi asseritur vidisse Apostolos, quod nos credimus, vidisse, inquam non in se, sed in attestante.

200 Suppono secundo, evidentiis divinae revelationis, quae evidentiia in attestante dicitur, dupliciter posse considerari: primo secundum se solum, absque alia cognitione evidenti, sibi conjuncta; secundo prout est conjuncta cum alia & duplici cognitione clare & evidenti, quarum una sit, quod Deus non potest mentiri, nec falli, nec fallere; altera quod quando Deus revelat aliquid veritatem, loquitur in sensu literali & proprio, ita ut possit formari sequens discursus: *Deus non potest mentiri, nec falli, nec fallere; & modo in sensu literali dicit mihi quod Verbum caro factum est: Ergo ita est a parte rei.* In quo discursu praemissa sunt evidenter nota, & conclusio bene ex illis inferitur.

Thomae, Gonet, Tom. IV.

Tertia supponitur tamquam certum, quod fides potest attestare cum evidentiia in attestante, primo modo considerata; nam etsi aliquis cognoscat Deum sibi loqui, si tamen ex alia parte non cognoscit evidenter, quod Deus non possit falli, nec fallere, & quod loquatur in sensu literali & proprio, non est sufficiens motivum ad cognoscendum evidenter ita esse sicut Deus loquitur.

Unde solum difficultas est de evidentiia in attestante, secundo modo considerata, prout scilicet secum habet adjunctas alias duas cogniciones evidentes, ex quibus potest formari praedictus discursus; an scilicet cum assensu fidei illa commpossibilis sit?

Partem negatam tenent Durandus, Bannez, & Victorius, quos sequitur Illustrissimus D. de Marinis Archiepiscopus Avenionensis, hic art. 5. c. 8. Hanc etiam ut probabilem defendit Joannes a S. Thoma disp. 3. art. 2. Sed affirmativa sententia in schola D. Thomae communior est, eamque docent Cajetanus infra quest. 5. art. 1. Ferrarensis 3. contra Gentes cap. 40. Alvarez in 3. disp. 61. conclus. 2. Philippus a S. Trin. hic disp. 2. dub. 5. & alii, cum quibus.

Dico: Qui habet evidentiis in attestante, id est evidentiis divinae testificationis, potest habere fidem de veritate testificata, quamvis tunc etiam clare & evidenter cognoscat Deum in sensu literali & proprio loqui, & ipsum nec falli, nec fallere posse.

Probari primo conclusio ex D. Thoma, infra q. 5. 202 art. 2. in corp. ubi sic ait: *Si aliquis propheta pronuntiaret in sermone Domini aliquid futurum, & adhiberet signum, mortuum suscitando, ex hoc signo convinceretur intellectus videns, ut cognosceret manifeste hoc dici a Deo, qui non mentitur, licet illud futurum quod praedicitur, in se evidens non esset: unde per hoc ratio fidei non tolleretur.* Quibus verbis clare statetur, quod cum manifesta cognitione locutionis Dei, qui non mentitur, potest stare fides circa rem distictam, vel revelatam, quia per talem locutionem, vel revelationem, ipsa non redditur evidens in se.

Respondet Joannes a S. Thoma, oppositam sententiam ut probabilem defendens, S. Doctorem in illo loco non agere de evidentiis testificationis in se, sed de evidentiis credibilitatis, quam omnes concedunt posse stare cum fide.

Sed haec responsio manifeste repugnat textui, ait enim S. Thomas: *Ex hoc signo convinceretur intellectus videns, ut cognosceret manifeste hoc dici a Deo, qui non mentitur.* Quae verba evidentiis testificationis in se, non vera solius credibilitatis, aperte declarant. Nec valet quod subdit praedictus Auctor, nimirum verba illa S. Doctore significare solum, quod intellectus convinceretur per tale miraculum, ut manifeste crederet esse credibile credibilitate divina, nam verba illa: *Cognosceret manifeste hoc dici a Deo, non nisi de divina dictione, seu locutione, intelligi possunt, ut de se patet.*

204 Addo quod ex ratione S. Thomae colligitur ipsum loqui de evidentiis ipsius testificationis, seu revelationis; tota enim ratio, quam ibi proponit ad probandum quod non tollitur ratio fidei circa illud futurum, quod quis evidenter cognoscit a Deo dici, est quia tale futurum remanet nihilominus in se obscurum: Sed est cognitio evidenter divina testificatio, seu revelatio, ad huc tale futurum in se obscurum remanet, ut ex infra dicendis constabit: Ergo praedicta verba D. Thomae de evidentiis testificationis, & non solum credibilitatis, possunt & debent intelligi.

205 Probat secundo nostram conclusionem plures ex nostris Thomistis hoc discursus. Qui propositionibus fidei nostrae obscurum praebere potest assensum, potest eas credere. Licet aliquis evidenter cognoscat, extra visionem beatificam, Deum eas revelare, idque in sensu proprio, & in tali revelatione non posse nec decipi, nec decipere, potest tamen obscurum eis praebere assensum, cum eas non videat in seipsis, nec in causis, vel in effectibus, nam illa testificatio extrinseca non est causa veritatis testificatae, quandoquidem sine tali testificatione faret talis veritas; item non causarit testificatio ut effectus illius veritatis, cum solum causetur a Deo testificante: Ergo licet aliquis evidenter cognoscat extra visionem beatificam, Deum propositiones nostrae fidei revelare, idque in sensu proprio, & in tali revelatione non posse decipi, nec decipere, potest nihilominus eas credere, subindeque stare fides cum evidentiia in attestante.

Verum haec ratio sic proposita parum urget, quia respondendi potest cum Joanne a S. Thoma, demonstrationem evidentem non requirere resolutionem in causas, vel in effectus entitatis, sed in causas & fundamenta veritatis, ad quod sufficit quilibet connectio necessaria: unde sive illud sit conditio requisita, five medium extrinsecum, sive causa extrinseca, sufficit ad generandam notitiam evidentem & convenientem intellectus. Sicut multae demonstrationes mathematicae procedunt ex rationibus omnino extrinsecis, & tamen veram generant scientiam; & demonstrationes deducunt ad inconvenientis, vel procedentes a simili, per extrinsecum medium procedunt, & n.

